

**Zpráva o činnosti národního korespondenta pro boj proti terorismu,
extremismu a trestným činům spáchaným z nenávisti za rok 2019**

JUDr. Jan Lata, Ph.D.

V Brně dne 21. ledna 2020
3 SE 101/2020

Portfolio „korespondenství“ lze rozdělit do dvou sice provázaných, přesto však relativně samostatných oblastí, a sice terorismu a extremismu, jehož součástí jsou i trestné činy spáchané z předsudečné nenávisti (tzv. hate crime). Zpráva je proto členěna do těchto dvou okruhů.

I. Terorismus

V oblasti teroristických trestných činů se v roce 2019 poměrně zvýšil počet vedených trestních řízení, to však především v souvislosti se **schvalováním teroristického útoku** prostřednictvím internetu (zejména útoku na Novém Zélandu) a v úvahu přicházejícím zločinem podpory a propagace terorismu dle § 312e trestního zákoníku. Pro předmětný zločin (spáchaný konkrétně veřejným schvalováním atentátu na české vojáky v Afganistánu) byla zatím podána **jedna obžaloba**. Ohledně verbálních teroristických trestných činů se trestní řízení vede, byť v podstatně menším počtu případů, rovněž pro skutky vykazující znaky zločinu **vyhrožování teroristickým trestným činem** dle § 312f trestního zákoníku.

V roce 2019 byla zahájena též další trestní stíhání **tzv. zahraničních bojovníků**, kteří se měli zapojit do bojů proti Ukrajině. V jedné z těchto věcí byl pachatel na rozdíl od obžaloby [která byla podána pro přípravu zločinu teroristického útoku podle § 311a odst. 1 písm. a) trestního zákoníku, jelikož se měl v oblasti východní Ukrajiny připravovat k **zapojení do bojů** na straně tzv. Doněcké lidové republiky] pravomocně uznán vinným přečinem služby v cizích vojskách dle § 321 odst. 1 trestního zákoníku z důvodu absence jeho úmyslu zapojit se do činnosti teroristického uskupení. V souvislosti s teroristickými aktivitami v zahraničí jsou dále vedena trestní řízení pro **účast v bojích na straně tzv. Islámského státu**, potažmo pro její financování, přičemž v jedné z těchto věcí došlo k podání **obžaloby**, kde jsou dva obvinění stíháni jako uprchlíci a třetí z obviněných (bývalý imám) byl obžalován z pomoci na zločinu účasti na teroristické skupině podle § 312a trestního zákoníku a zločinu financování terorismu podle § 312d trestního zákoníku, neboť měl uprchlým obviněným pomáhat s vycestováním do Sýrie a v tuzemsku i ve Slovenské republice organizovat finanční sbírky pro teroristickou organizaci Džabhat an-Nusrá.

Pro zločin **teroristického útoku** (resp. jeho přípravu a pokus) byly v roce 2019 podány také **dvě obžaloby** směřující proti skutkům spáchaným na území České republiky. V jedné z těchto věcí byl slovenský občan, který konvertoval k radikální verzi islámu, zatím nepravomocně uznán vinným přečinem založení, podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka (pro facebookovou propagaci tzv. Kavkazského emirátu a Islámského státu) a odchylně od obžaloby rovněž zločinem obecného ohrožení, jelikož se podle soudu nepodařilo vyvrátit jeho obhajoba, že výbušniny shromažďoval jen pro přípravu silvestrovských ohňostrojů. Vedle trestu odnětí svobody v trvání šesti let a šesti měsíců mu byl uložen trest vyhoštění na dobu neurčitou. V neposlední řadě došlo v minulém roce k **prvnímu pravomocnému odsouzení** pachatele pro zločin **teroristického útoku** [§ 311 odst. 1 písm. g) trestního zákoníku] a vedle toho také pro zločin vyhrožování teroristickým trestným činem [§ 312f odst. 1, 2 písm. b) trestního zákoníku], za kteroužto trestnou činnost mu byl uložen mj. trest odnětí svobody v trvání čtyř let. Jednalo se o mediálně známý případ Jaromíra Baldy, který vykolejil vlak a předstíral, že šlo o útok islamistů, čímž chtěl zvýšit odpor veřejnosti k uprchlíkům a muslimům.

Stran aktivit státního zastupitelství v oblasti boje proti terorismu lze za období roku 2019 zmínit účast JUDr. Anny Richterové – národní korespondentky pro boj proti genocidě, zločinům proti lidskosti, válečným zločinům a ostatním trestným činům, které se nepromlčují – na **semináři** ohledně **trestního stíhání tzv. zahraničních bojovníků**, který proběhl pod záštitou Rady Evropy, Výboru boje proti terorismu, v termínu 11. 6. – 12. 6. 2019 v Madridu. Zajímavým výstupem z daného semináře je v kontextu teroristických trestných činů stíhaných v České republice diskuze k případům, kdy nelze prokázat, že se tzv. zahraniční bojovníci skutečně aktivně zapojili do páchaní teroristických činů, a kdy jsou takové osoby v zahraničí stíhány pro trestný čin služby v cizí armádě, policii, paramilitárních formacích apod., zatímco právní kvalifikace dle § 321 trestního zákoníku by *de lege lata* zřejmě nebyla možná, jelikož hovoří o službě v ozbrojených silách *jiného státu*, přičemž tzv. zahraniční bojovníci se připojují zpravidla k *nestátním* ozbrojeným silám (naproti tomu viz shora zmíněný případ pachatele odsouzeného pro přečin podle § 321 trestního zákoníku). Na předmětném semináři však byla probírána řada dalších zajímavých témat, a to kromě problémů vyvstávajících při dokazování účasti tzv. zahraničních bojovníků na teroristických činech, v souvislosti s čímž bylo doporučeno využívání informací získaných tajnými službami, též např. obtíže spojené s porušováním lidských práv (zejména práva na spravedlivý proces) při stíhání osob obviněných z teroristických trestných činů.

V roce 2019 byly v soustavě státního zastupitelství uspořádány rovněž 2 pravidelné porady, jichž se účastnili státní zástupci specializující se na problematiku terorismu na krajských a vrchních státních zastupitelstvích, jakož i státní zástupci Nejvyššího státního zastupitelství. Na uvedených poradách byli přítomni také zástupci jiných složek, zejména pak zástupci Policie ČR – NCOZ sekce terorismu, Vězeňské služby ČR, BIS, Ministerstva vnitra či Probační a mediační služby.

II. Extremismus a trestné činy z nenávisti

Ohledně trestných činů extremistického a nenávistného charakteru (tzv. *hate crime*) lze uvést, že nejčastějšími delikty byly v roce 2019 projevy sympatií k nacistickému hnutí, a to zejména v podobě hajlování za současných verbálních prohlášení „Sieg heil“ či „Heil Hitler“, dále prezentace „závadových“ tetování a symbolů na oblečení, příp. distribuce takového oblečení nebo jiných předmětů s nacistickou symbolikou. Objevovaly se však také případy zpochybňování holocaustu páchané především prostřednictvím internetu. V obecnosti se pak zvyšuje počet nenávistných trestných činů páchaných prostřednictvím veřejně přístupné počítačové sítě (zejména v podobě veřejných komentářů na sociálních sítích, méně často i skrze soukromé zprávy). Nejpočetnější cílovou skupinou nenávistných projevů byli Romové, eventuálně cizinci tmavší pleti a muslimové. Nikoliv zanedbatelný počet případů však spočíval rovněž ve fyzických útocích Romů na příslušníky „majoritního etnika“, jakož i verbálních (výjimečně fyzických) útocích na Židy, homosexuály a jiné skupiny osob (např. příslušníky vietnamské národnosti nebo „ekonomické migranty“). Ani v roce 2019 však podle informací státního zastupitelství nedošlo k útokům spáchaným z rasové pohnutky, jimiž by byla způsobena smrt.

Ze zajímavých případů řešených v roce 2019 lze poukázat na věc, v níž byl bývalý tajemník SPD souzen pro skutek, kdy v restauraci Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR pronesl v rámci konverzace před několika přítomnými osobami

výroky (cit.) „*buzeranti a lesby jsou nemoc, měli by se střílet hned po narození*“ a „*buzeranti, Židi, Cigoši, všichni do plynu*“, za což byl uznán vinným přečinem podle § 356 odst. 1 trestního zákoníku a přečinem podle § 405 trestního zákoníku a odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku s podmíněným odkladem na dobu dvou let, jakož i k peněžitému trestu v celkové výměře 70.000 Kč. Zprošťující rozsudek byl naproti tomu vydán ve věci obviněného, který na facebooku k fotografii žáků Základní školy Plynárenská v Teplicích, mezi nimiž převažovaly děti romského a arabského původu, zveřejnil komentář (cit.) „*Ještě že jsou ze ZŠ Plynárenská. Řešení se přímo nabízí. Neříkej že Tě to nenapadlo !!!*“ (kromě toho byl souzen za zveřejnění svých fotografií s nacistickými pohlaváry či symbolikou na svém facebookovém profilu). Zprošťující rozsudek nalézacího soudu, který byl postaven na argumentu, že nebylo prokázáno, že autorem citovaných výroků byl obviněný, byl v mezidobí zrušen rozhodnutím soudu druhého stupně, jenž nalézacímu soudu vytkl mj. nerespektování § 2 odst. 5, 6 trestního řádu a věc mu vrátil k novému projednání a rozhodnutí. V jiných věcech, v nichž byli trestně stíháni autoři obdobných nenávistných komentářů (vztahujících se kromě fotografie žáků ZŠ Plynárenská v Teplicích např. k fotografii novorozence „smíšeného původu“ nebo k odchodu R. Bangy z předávání cen Českého slavíka), již na rozdíl od uvedeného případu došlo v roce 2019 k pravomocnému odsouzení, příp. k podmíněnému zastavení trestního stíhání autorů jednotlivých komentářů.

Stran aktivit státního zastupitelství v oblasti nenávistných trestných činů nutno zmínit v první řadě podepsání **Memoranda o porozumění** uzavřeného v březnu 2019 mezi Nejvyšším státním zastupitelstvím, Justiční akademií ČR a Úřadem pro demokratické instituce a lidská práva (ODIHR) při Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) o **implementaci Programu školení pro státní zástupce ve věci trestných činů páchaných z nenávisti** (Program PAHCT). Na základě tohoto memoranda se v červnu 2019 na půdě Nejvyššího státního zastupitelství uskutečnilo setkání se zástupci ODIHR, v rámci něhož se diskutovalo především o podobě „manuálu“ pro implementaci Programu PAHCT a rámcové podobě samotných školení, která by měla být uspořádána v průběhu roku 2020, ale rozprava proběhla také ohledně specifik trestných činů z nenávisti páchaných v prostředí České republiky. Na daném setkání bylo dohodnuto i vytvoření Národní pracovní skupiny pro implementaci PAHCT, přičemž jako možní členové byly zvacím dopisem nejvyššího státního zástupce osloveny instituce jako Ústavní soud, Nejvyšší soud, Kancelář veřejného ochránce práv, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Úřad vlády ČR (Rada vlády pro lidská práva), Policejní prezídium, Generální inspekce bezpečnostních sborů, In IUSTITIA, Federace židovských obcí a Fakulta sociálních studií MU. Setkání zástupců oslovených institucí je naplánováno na 24. 1. 2020, přičemž zúčastnění členové by měli diskutovat o konečné podobě „**Učební osnovy pro školitele**“, která byla těmto institucím v mezidobí rozeslána. Na podkladě dané osnovy proběhnou v roce 2020 **školení státních zástupců**, resp. v únoru 2020 se v prostorách Justiční akademie ČR v Kroměříži nejprve uskuteční školení samotných lektorů, kteří budou následně školit specialisty z jednotlivých státních zastupitelství.

Národní korespondent se v souvislosti se spoluprací s ODIHR rovněž účastnil ve dnech 11. až 14. 11. 2019 ve Vídni semináře pořádaného touto organizací, v rámci kterého byli školeni potenciální školitelé v oblasti hate crime. Semináře se účastnilo cca 15 osob z různých států Rady Evropy

Kromě shora uvedených intenzivních aktivit Nejvyššího státního zastupitelství byla dne 16. 10. 2019 pod záštitou Ústavního soudu, Nejvyššího státního zastupitelství a Veřejné ochránkyně práv uspořádána konference „**Nenávist na internetu**“, která se konala v prostorách Ústavního soudu a na níž se svými příspěvky vystoupili nejen zástupci uspořadatelů (včetně národního korespondenta), ale i reprezentanti Ministerstva vnitra, Evropského soudu pro lidská práva, Evropské komise, Policie ČR, neziskového sektoru či zahraničního pohledu na danou problematiku.

V neposlední řadě lze zmínit i další akce, jichž se v roce 2019 účastnil národní korespondent. První z nich bylo **setkání státních zástupců Nejvyššího státního zastupitelství se zástupci Federace židovských obcí v ČR**, které proběhlo dne 12. 4. 2019 na půdě Nejvyššího státního zastupitelství.

Poté dne 12. 6. 2019 Jan Lata aktivně participoval na **školení** zaměřeném na problematiku nenávistných trestných činů, které bylo uspořádáno v prostorách Policejní akademie ČR a bylo určeno **pro příslušníky Generální inspekce bezpečnostních sborů**.

Dne 29. 11. 2019 se pak národní korespondent účastnil **jednání se zástupci Evropské komise proti rasismu a intoleranci zřízené při Radě Evropy (ECRI)**, které se uskutečnilo za účelem přípravy zprávy o situaci v České republice. Dalšími účastníky daného jednání byli zástupci Úřadu vlády, Ministerstva vnitra, Ministerstva spravedlnosti, Policie ČR a Rady pro televizní a rozhlasové vysílání, přičemž se diskutovalo mj. o průpravě orgánů přípravného řízení v oblasti *hate crime*, stíhání nenávistných výroků na internetu, postavení obětí nenávistných trestných činů atp. Zástupci ECRI hodnotili velmi pozitivně stále větší orientaci České republiky na problematiku *hate crime*, ale i samotnou roli Nejvyššího státního zastupitelství v daném směru.

Ve dnech 5. - 6. prosince 2019 se v Praze pod záštitou Nejvyššího státního zástupce ve spolupráci NSZ, ČVUT a *Radicalisation Awareness Network* (skupina nezávislých expertů při Evropské komisi, kteří přímo pracují s radikalizovanými osobami, jinak též RAN) uskutečnil expertní **seminář na téma Detekce radikalizace ve věznicích a deradikalizace odsouzených osob v souvislosti s terorismem**. Semináře se účastnili specializovaní státní zástupci, policisté i pracovníci Vězeňské služby ČR, Probační a mediační služby ČR a Ministerstva vnitra ČR. V první části semináře byla účastníkům představena nová Příručka RAN pro praxi o extremismu, radikalizaci a duševním zdraví, v druhé části semináře pak měli účastníci možnost vyslechnout si praktické poznatky z práce s deradikalizovanými osobami nevládních neziskových organizací v SRN. Třetí část semináře byla zaměřená na práci s radikalizovanými osobami ve věznicí Teroristického křídla věznice Vught v Nizozemsku. V poslední části semináře se pak účastníci seznámili se základními zásadami vedení pohovorů s radikalizovanými osobami. Jako jeden z nástrojů detekce radikalizovaných osob a detekce míry jejich radikalizace byly představeny některé modely dotazníkových šetření (*RNR Assessment*), např. Vera 2R nebo ERG22+, které se používají v SRN a Nizozemsku.